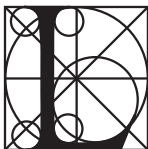

Андрей Дюмин

НИКИТА ХРУШЧОВ

РЕФОРМАТОР И МЕЧТАТЕЛ

„Не четете само историята, четете биографии, защото те са това, което е животът, но без теорията“.

Бенджамин Дизраели,
писател

Издателство
ПАРИТЕТ

Никита Хрушчов **Реформатор и мечтател**

Автор Андрей Дюмин
Превод Лиляна Мандаджиева

Издателство „Паритет“
224 стр.

След като отстранява съперниците си – Берия, Маленков и редица други, Хрушчов достига до върха на властта. Успява да се справи с глада в страната, провежда десталинизация, Юрий Гагарин лети в космоса, започва масово строителство, реабилитира милиони хора. Литературата и изкуството процъфтяват. Дали хрушчово „размразяване“ е катализатор на разпада на СССР и как е свален от поста си, за да отстъпи властта на Брежнев? Неговите „нововъведения“ в областта на селското стопанство донасят множество беди на страната, но безспорно Хрушчов е човек с фантастична енергия и огромни възможности, макар често да се изявява като невежа и авантюрист.

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-601-6

СЪДЪРЖАНИЕ

Пътят към властта	7
Хрущов в Украйна и войната там	17
Освобождението на Украйна	30
Завръщане в Москва и борбата за власт	37
Смъртта на Сталин	45
Арестът на Берия и разстрелът му	50
Разобличаване на дейността на Сталин	56
XX конгрес на партията и „секретният“ доклад	66
Историята на Крим: руски или украински е градът	73
Външнополитическата дейност и посещение в Америка	88
Помощ за страните от Африка и Азия	97
1956: Събитията в Унгария	104
Издигането на Берлинската стена	113
Въстанието в Куба. Кастро и Хрущов	117
Карибската криза: историческите уроци	122
„Царевицата“, „целината“ и скокът в бъдещето	134

Икономическите реформи на Хрушчов	147
Новочеркасското въстание	153
Полковник Пенковски – предател или спасител на света	159
Отношенията между Хрушчов и писателите	166
Как Хрушчов разреши да се печата Солженицин	175
„Война“ с художниците	183
Заговор и сваляне на Хрушчов от власт	190
Пенсионер със съюзно значение	204

Никита Хрущов

„Хрущов е твърд, красноречив, типичен представител на системата, която го е възпитала и в която вярва. Той не е привърженик на някаква старинна догма и не е тясно ограничен. И не се докарва, когато говори за неизбежната победа на комунистическата система, чието превъзходство той (СССР) в края на краищата ще демонстрира с производството, образованието, научните изследвания и световното си влияние.“

Джон Фицджералд Кенеди

„Ще мине съвсем малко време, и ще бъдат забравени и Манежът, и царевичката... А хората дълго ще живеят в посторените от него домове. Освободените от него хора... И никой няма да го помни с лошо – нито утре, нито вдругиден. В нашата история има достатъчно много злодеи – ярки и силни. Хрущов е онази рядка, макар и противоречива фигура, която олицетворява не само доброто, но и отчаяното лично мъжество, от което не е грях да се поучим всички ние...“

Михаил Ром, кинорежисьор

ПЪТЯТ КЪМ ВЛАСТТА

„Училищните години оставят неизличима следа в живота на всеки човек. Отдавна е напуснал училище, много вода е изтекла, човекът е пораснал, възмъжал е, остарял е, но помни своя учител, онези добри семена, които той е посял у него.“¹

Никита Сергеевич Хрущов се родил през 1894 година и по време на революцията вече бил на 23, тоест бил възрастен и самостоятелен човек. Родил се в много бедно семейство, не му позволили да учи. Дядо му казал така: „Все едно през живота си повече от 30 рубли няма да изкараш, няма защо да учиш“.

През 1908 година семейството на Хрущов се преместило в Юзовка (днес Донецк), до Успенския рудник. Никита тогава бил на 14. Пасял кравите, чистел котлите в мината. После започнал да работи като ученик-шлосер в завода на Босе. За разлика от спокой-

¹ Всеки епиграф, освен ако не е посочено друго, принадлежи на Н. Хрущов – бел. ред.

ния селски живот там кипяло работническо движение, и скоро Хрущов бил привлечен към „революционна дейност“.

Пред същата година Хрущов напуснал завода и се хванал да работи като шлосер в Рутченковския рудник. Хранел се в семейството на Иван Андреевич Писарев, машинист на подемната машина в рудника. Писарев имел пет деца. С най-голямата, Фросия, Никита се сприятелил, и през 1914 се оженили. Скоро на младата двойка се родил син – Леонид.

Хрущов наистина живеел добре в онова време и бил напълно успешен човек. Първата световна война не го засегнала: от военната служба бил освободен като квалифициран работник.

В Юзовка през февруари 1917 година Хрущов се запознал с младия революционер-болшевик Лазар Каганович, който работел като обуцар и носел тогава фамилията Кошерович. Той бил един от най-видните местни болшевики, депутат в Учредителното събрание и много влиятелен човек. Скоро Каганович щял да стане покровител на Никита Хрущов и да способства по всякакъв начин за неговата партийна кариера.

След като болшевиките взели властта

през октомври 1917 година, Хрущов бил избран за председател на местния профсъюз на металиците от рудодобивната промишленост. Такива били неговите първи стъпки по пътя към издигането във властта.

През 1918 година Никита Хрущов станал член на болшевишката партия – не е известно къде и при какви обстоятелства.

По време на Гражданската война участвал активно във военните действия. Бил комисар на батальон, после – инструктор на политическия отдел на армията.

Докато служел в Червената армия, Хрущов научил, че жена му Ефросиния умряла от тиф. Скоро след това се върнал в освободения Донбас. Не след дълго го назначили за политически ръководител на техникума и го избрали за секретар на партийната организация.

В техникума Никита Хрущов срещнал 22-годишната Нина Кухарчук, която преподавала политикономия в окръжната партийна школа в Юзовка и водела занятията в рабфака. През 1924 година се оженили. От първия си брак имал син Леонид и дъщеря Юлия.

Леонид Никитич Хрущов станал летец. Завършил училище и отишъл да воюва още

от първите дни на войната. В средата на юли бил свален, взели го в болница, където в глупав спор случайно убил човек. Помилвали го и го изпратили на фронта. През 1943 година не се завърнал от бойния си полет.

На 35-годишна възраст Никита Хрущов започнал да учи в Промислената академия на името на Сталин в Москва. По това време завършвала епохата на НЕП².

През януари 1932 година бил избран за втори секретар на Московския градски комитет на партията и станал дясната ръка на Каганович. През 1933 към тази длъжност се прибавила и длъжността на втори секретар на Московския областен комитет на партията.

Понякога за Хрущов говорят като за тройкаджия, но това не е вярно: в действителност той никога така истински не е учил, както в Промислената академия. Именно оттам много бързо го издигнали. Той бил безкрайно работоспособен, много трудолюбив и цял живот живеел само за работата. Не бил вял, нито флегматичен като мнозина от

² НЕП – икономическа политика, въведена в Русия през 1921 година, която либерализирала до известна степен следреволюционната икономика. Имала за цел да оживи икономиката след световната война, революцията и гражданската война. – Бел. прев.

Никита Хрущов в Москва, 1935 г.

сталинското обкръжение през 30-те години. Сред тях се откроявали само двама действително енергични дейци – Берия и Хрущов.

За разлика от много тогавашни ръководители Хрущов предпочитал да не се заседава в кабинетите, а да работи с хората по места. Настойчив, енергичен, общителен и любознателен, той се срещал с хората, умел да ги предразполага, което според собственото му признание често му помагало.

Но болшевишката тиранична система вземала своето: Хрущов, както и другите партийни ръководители, на първо място поставяли не политико-възпитателните, а командно-волевите методи на управление и въздействие. Скоро той станал един от любимците на Сталин и много бързо се издигнал към върха.

През 1934-1935 години се разгърнала широка кампания за чистка на ръководните кадрови работници. Тогава на водещи постове били назначени протежетата на Сталин – Н. Хрущов, А. Жданов, Н. Ежов, А. Вишински и други. На XVII конгрес на партията през февруари 1934 година Хрущов бил избран в Централния комитет, месец преди това станал първи секретар на МКГ (Московски градски комитет). През 1935 по

*Хрущов е един от най-преданите сподвижници
на Сталин*

Областните партийни ръководители през 1935г. На първия ред седят Никита Хрущов (Москва), Андрей Жданов (Ленинград), Лазар Каганович (Украйна), Лаврентий Берия (Грузия) и Нестор Лакоба (Абхазия).

случай завършването на строителството на първата линия на московското метро Хрущов бил награден с орден Ленин – първия орден в живота му.

Впоследствие Хрущов си спомнял за срещите си със Сталин: „В този период твърде често имах възможност непосредствено да общувам със Сталин, да го слушам и да получавам от него преки указания по едни или други въпроси. Бях буквално очарован

*Депутатите във Върховния съвет на СССР
Николай Булганин, Андрей Жданов, Йосиф
Сталин, Климент Ворошилов, Никита Хрушчов,
30-те години.*

от него, от неговата любезност, внимание, осведоменост, грижа, обаяние и искрено му се възхищавах“.

Има немалко свидетелства, че и Сталин се отнасял със симпатия към Хрушчов. В началото на 30-те години често го канел заедно с Булганин (министър на отбраната, премиер-министър) на семейни обеда: „Елате да обядвате, бащи на града“.

Хрушчов си спомнял, че домашните обеда у Сталин били особено приятни, докато била жива Надежда Алилуева.